

Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (Internkontrollforskriften)

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 6. desember 1996 med hjemmel i lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v. § 16a jf. § 2 nr. 8, lov 21. mai 1971 nr. 47 om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk § 14, lov 14. juni 1974 nr. 39 om eksplosive varer § 14, lov 5. juni 1987 nr. 26 om brannvern m.v. § 4, lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (Fourensningsloven) § 52b, lov 11. juni 1976 nr. 79 om kontroll med produkter og forbrukertjenester (produktkontrollloven) § 8, lov 17. juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret § 41 jf. § 48, lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven) § 3 jf. § 9 og lov av 2. april 1993 nr. 38 om framstilling og bruk av genmodifiserte organismer (genteknologiloven) § 17 annet ledd. Fremmet av Kommunal- og arbeidsdepartementet.

Tilføyd hjemmel: Lov 14. juni 2002 nr. 20 om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver (brann- og eksplosjonsvernloven) § 8 og § 43. Lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven) § 3-1. Lov 25. juni 2010 nr. 45 om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (sivilbeskyttelsesloven). Lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling (strålevernloven) § 11.

Endret ved forskrifter 17 des 1999 nr. 1352, 9 mars 2000 nr. 270, 1 feb 2002 nr. 127, 19 des 2003 nr. 1599, 8 okt 2004 nr. 1395, 28 jan 2005 nr. 51, 12 feb 2010 nr. 159, 2 des 2011 nr. 1148, 15 mars 2013 nr. 284, 9 juni 2017 nr. 719.

Rettelser: 08.09.2004 (Kommentarene), 08.02.2005 (Kommentarene), 16.03.2012 (Kommentarene), 05.12.2014 (Kommentarene).

§ 1. Formål

Gjennom krav om systematisk gjennomføring av tiltak, skal denne forskrift fremme et forbedringsarbeid i virksomhetene innen:

- - arbeidsmiljø
- - sikkerhet
- - forebygging av helseskade eller miljøforstyrrelser fra produkter eller forbrukertjenester
- - vern av det ytre miljø mot forurensning og en bedre behandling av avfall
- - forebygging av uhell og ulykker forbundet med egen lovlig aktivitet
- - forebygging av uønskede tilsiktede hendelser

slik at målene i helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen oppnås.

Endret ved [forskrift 9 juni 2017 nr. 719](#) (i kraft 1 juli 2017).

§ 2. Virkeområde

Forskriften gjelder for virksomhet som omfattes av

- - lov om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr ([lov 24. mai 1929 nr. 4](#))
- - [sivilbeskyttelsesloven § 23](#) (egenbeskyttelsestiltak ved virksomheter) ([lov 25. juni 2010 nr. 45](#))
- - produktkontrollloven ([lov 11. juni 1976 nr. 79](#))
- - arbeidsmiljøloven ([lov 17. juni 2005 nr. 62](#))
- - forurensningsloven, dersom virksomheten sysselsetter arbeidstaker ([lov 13. mars 1981 nr. 6](#))
- - genteknologiloven ([lov 2. april 1993 nr. 38](#))
- - strålevernloven ([lov av 12. mai 2000 nr. 36](#)).
- - brann- og eksplosjonsvernloven ([lov 14. juni 2002 nr. 20](#)).

Denne forskrift kommer ikke til anvendelse på

- - Svalbard
- - virksomhet som nevnt i [arbeidsmiljøloven § 1-3](#)
- - landanlegg i petroleumsvirksomheten som nevnt i [forskrift 12. februar 2010 nr. 158](#) om helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten og på enkelte landanlegg ([rammeforskriften](#)) [§ 6](#), med unntak av aktiviteter som faller inn under [sivilbeskyttelsesloven § 23](#).

Endret ved [forskrifter 17 des 1999 nr. 1352](#) (i kraft 1 jan 2000), [19 des 2003 nr. 1599](#) (i kraft 1 jan 2004), [28 jan 2005 nr. 51](#) (i kraft 1 feb 2005), [12 feb 2010 nr. 159](#) (i kraft 1 jan 2011), [2 des 2011 nr. 1148](#).

Kommentar

[For kommentar til denne bestemmelsen, se vedlegg.](#)

§ 3. Definisjoner

I denne forskrift betyr:

Internkontroll: Systematiske tiltak som skal sikre at virksomhetenes aktiviteter planlegges, organiseres, utføres, sikres og vedlikeholdes i samsvar med krav fastsatt i eller i medhold av helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen.
Helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen: De lover som er nevnt i [§ 2](#) første ledd samt forskrifter fastsatt i medhold av disse.
Endret ved [forskrift 9 juni 2017 nr. 719](#) (i kraft 1 juli 2017).

§ 4. Plikt til internkontroll

Den som er ansvarlig for virksomheten skal sørge for at det innføres og utøves internkontroll i virksomheten og at dette gjøres i samarbeid med arbeidstakerne og deres representanter.
Arbeidstakerne skal medvirke ved innføring og utøvelse av internkontroll.

Kommentar

[For kommentar til denne bestemmelsen, se vedlegg.](#)

§ 5. Innholdet i det systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet. Krav til dokumentasjon

Internkontrollen skal tilpasses virksomhetens art, aktiviteter, risikoforhold og størrelse i det omfang som er nødvendig for å etterleve krav i eller i medhold av helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen.

Internkontroll innebærer at virksomheten skal:	Dokumentasjon
1. sørge for at de lover og forskrifter i helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen som gjelder for virksomheten er tilgjengelig, og ha oversikt over de krav som er av særlig viktighet for virksomheten	-
2. sørge for at arbeidstakerne har tilstrekkelig kunnskaper og ferdigheter i det systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet, herunder informasjon om endringer	-
3. sørge for at arbeidstakerne medvirker slik at samlet kunnskap og erfaring utnyttes	-
4. fastsette mål for helse, miljø og sikkerhet	må dokumenteres skriftlig
5. ha oversikt over virksomhetens organisasjon, herunder hvordan ansvar, oppgaver og myndighet for arbeidet med helse, miljø og sikkerhet er fordelt	må dokumenteres skriftlig
6. kartlegge farer og problemer og på denne bakgrunn vurdere risiko, samt utarbeide tilhørende planer og tiltak for å redusere risikoforholdene	må dokumenteres skriftlig
7. iverksette rutiner for å avdekke, rette opp og forebygge overtredelser av krav fastsatt i eller i medhold av helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen	må dokumenteres skriftlig
8. foreta systematisk overvåkning og gjennomgang av internkontrollen for å sikre at den fungerer som forutsatt	må dokumenteres skriftlig

Internkontrollen skal dokumenteres i den form og det omfang som er nødvendig på bakgrunn av virksomhetens art, aktiviteter, risikoforhold og størrelse. Dokumentasjon som følger av krav i eller i medhold av helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen, for eksempel instruksjer, tillatelser, kompetansebevis, sertifikater o.l. skal inngå. Skriftlig dokumentasjon etter denne forskrift skal minst omfatte annet ledd nr. 4) til og med nr. 8) i denne paragraf. Frivillige sertifikater kan også inngå som en del av dokumentasjonen.

Kommentar

[For kommentar til denne bestemmelsen, se vedlegg.](#)

§ 6. Samordning

Når flere virksomheter utøver arbeid på samme arbeidsplass, skal de, når det er nødvendig, skriftlig avtale hvem av dem som skal ha ansvaret for å samordne internkontrollen for deres felles aktiviteter eller områder. Kommer slik avtale ikke i stand, kan tilsynsmyndighetene bestemme hvem av dem som skal ha dette ansvaret. Dersom hensynet til helse, miljø eller sikkerhet tilsier en annen ansvars plassering, kan tilsynsmyndighetene omgjøre en inngått avtale. Når en virksomhet som oppdragsgiver engasjerer oppdragstakere e.l. til å utføre oppgaver på virksomhetens eget område eller anlegg, skal oppdragstakers internkontroll såvidt mulig legges til grunn for de aktiviteter som omfattes av oppdraget. Dette gjelder både der oppdraget utføres av oppdragstaker personlig, ved egne ansatte eller andre. Oppdragsgiver skal informere om fellesregler o.l. og påse at mulige mangler blir korrigert eller nødvendige tilpasninger foretatt i sin egen eller oppdragstakers internkontroll.

Kommentar

[For kommentar til denne bestemmelsen, se vedlegg.](#)

§ 7. Tilsynsmyndighet

Tilsynsmyndighet etter helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen fører tilsyn med og gir veiledning om gjennomføring og etterlevelse av denne forskrift.

Kommentar

[For kommentar til denne bestemmelsen, se vedlegg.](#)

§ 8. Dispensasjon

Arbeids- og sosialdepartementet kan etter samråd med Klima- og miljødepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet gi dispensasjon fra denne forskrift når særlige forhold foreligger.

Endret ved [forskrifter 17 des 1999 nr. 1352](#) (i kraft 1 jan 2000), [1 feb 2002 nr. 127](#), [19 des 2003 nr. 1599](#) (i kraft 1 jan 2004), [8 okt 2004 nr. 1395](#), [28 jan 2005 nr. 51](#) (i kraft 1 feb 2005), [2 des 2011 nr. 1148](#), [9 juni 2017 nr. 719](#) (i kraft 1 juli 2017).

Kommentar

[For kommentar til denne bestemmelsen, se vedlegg.](#)

§ 9. Klage

Enkeltvedtak truffet med hjemmel i denne forskrift kan påklages til det forvaltningsorgan som er nærmest overordnet det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket, jf. forvaltningsloven.

Endret ved [forskrift 2 des 2011 nr. 1148](#).

Kommentar

[For kommentar til denne bestemmelsen, se vedlegg.](#)

§ 10. Reaksjonsmidler

Bestemmelsene om straff og andre reaksjonsmidler som fremgår av helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen kommer til anvendelse ved overtredelse av forskriftens bestemmelser.

§ 11. Ikraftttredelse

Denne forskrift trer i kraft 1. januar 1997.

Fra samme dato oppheves [kgl.res. av 22. mars 1991 nr. 159](#) om internkontroll.

Kommentarer til forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften)

Til § 2 Virkeområde

Forskriften gjelder for virksomheter som er omfattet av de lover som nevnes i paragrafen. Unntatt er landanlegg i petroleumsvirksomheten som omfattes av forskrift om helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten og på enkelte landanlegg (rammeforskriften). Aktiviteter på landanleggene som faller inn under [sivilbeskyttelsesloven § 23](#) er omfattet. Forskriften omfatter både offentlig og privat virksomhet av alle slag, alle former for næringsvirksomhet (foretak/bedrift), herunder bl.a. forbrukertjenester. Omfattet er også offentlig forvaltning og offentlig tjenesteyting.

Privatpersoner/forbrukere er derimot ikke omfattet av forskriften. For nærmere presisering av hvordan virksomhetsbegrepet skal forstås, vises til de enkelte lover. Ved eventuell tvil om virkeområde, kan dette avklares ved å henvende seg til den aktuelle tilsynsmyndighet.

For at forskriften skal gjelde på forurensningslovens område, er det et vilkår at virksomheten sysselsetter arbeidstaker. Det samme gjelder som hovedregel på arbeidsmiljølovens område. Dette betyr bl.a. at enmannsbedrifter ikke direkte er pålagt krav om internkontroll for etterlevelse av forurensningsloven eller forskrift med hjemmel i arbeidsmiljøloven. Slike virksomheter kan imidlertid bli omfattet av et samordnet IK-system i tilfeller hvor de utfører arbeid sammen med andre virksomheter på samme arbeidsplass, jf. forskriften [§ 6](#).

På strålevernlovens, el-tilsynslovens, brann- og eksplosjonsvernlovens, produktkontrolllovens og genteknologilovens område er ikke forskriftens anvendelse avhengig av om virksomheten sysselsetter arbeidstakere eller ikke. Dette er på bakgrunn av formålet med den enkelte lov. Enhver virksomhet, også enmannsbedrifter, som kommer inn under regelverket innenfor disse lovene er således omfattet av internkontrollforskriften med mindre det blir slått direkte fast at den ikke skal gjelde.

Internkontrollforskriften kommer ikke til anvendelse for byggherren og gjennomføring av pålagte plikter etter byggherreforskriften. I de tilfeller byggherren er arbeidsgiver og utfører arbeid med egne arbeidstakere på bygge- eller anleggsplassen, vil internkontrollforskriften gjelde for ivaretagelse av helse, miljø og sikkerhet for arbeidstakerne. I forhold til lov om produktkontroll gjelder forskriften for virksomhet som tilvirker, bearbeider, importerer, omsetter, bruker eller på annen måte behandler et produkt, og virksomhet som tilbyr en forbrukertjeneste. Virksomhet som tilbyr bruk av produkter eller tjenester, omfattes uavhengig av om det tas betaling eller ikke. Når kommuner f.eks. tilbyr bruk av ballmål, lekeplassutstyr osv., er de underlagt forskriften.

Forskriften omfatter også kommunenes plikter etter brann- og eksplosjonsvernloven til å sørge for etablering og drift av brannvesen.

Internkontroll som styrings- og tilsynsprinsipp er tatt i bruk for flere områder. Mange virksomheter må derfor ha internkontroll som omfatter flere ulike lov- og forskriftsverk, bl.a. for næringsmiddel- og fiskeriindustrien og skoler og barnehager. Virksomheter som omfattes av flere ulike internkontrollbestemmelser må vurdere på hvilken måte kravene mest hensiktsmessig kan etterleves. For mange vil det være praktisk å utarbeide et samlet system som ivaretar alle lovene.

Til § 4 Plikt til internkontroll

Plikten til å innføre og utøve internkontroll påhviler «den som er ansvarlig» for virksomheten. Med dette menes virksomhetens ledelse/eier. Hvem, eller hvilke funksjoner dette kan være, varierer etter hvordan virksomheten er organisert. Selv om internkontroll må utøves på alle nivåer i virksomheten, tilligger hovedansvaret for å sette i gang arbeidet («innføre» internkontroll) og å holde det i gang («utøve» internkontroll) det øverste nivået i virksomheten. Paragrafen presiserer imidlertid at plikten til å innføre og å utøve internkontroll skal gjøres i samarbeid med arbeidstakerne, arbeidsmiljøutvalg, verneombud og/eller tillitsvalgte der dette finnes. Hvem som er «ansvarlig» for virksomheten vil avhenge av de ulike lover som forskriften er hjemlet i. Eksempler på «ansvarlig» for at forskriftens krav blir gjennomført er etter

- - arbeidsmiljøloven; arbeidsgiver
- - forurensningsloven; virksomhetens ledelse slik den fremgår av virksomhetens organisasjon eller selskapsstruktur
- - produktkontrollloven; produsent, importør, omsetter
- - sivilbeskyttelsesloven; virksomheter
- - brann- og eksplosjonsvernloven; virksomheter
- - lov om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr; eier og bruker av elektriske anlegg og elektrisk utstyr, produsenter av, samt importører og andre omsetningsledd for elektrisk utstyr, elektroinstallatører o.l.
- - genteknologiloven; virksomhetens ledelse slik den framgår av virksomhetens organisasjon eller selskapsstruktur
- - strålevernloven; virksomhetens ledelse slik den framgår av virksomhetens organisasjon eller selskapsstruktur.

I § 4 første ledd ligger også at den som er ansvarlig har plikt til å sørge for at internkontrollen blir overvåket og gjennomgått for å sikre at den fungerer som forutsatt. I dette ligger en plikt til at internkontrollen vurderes kontinuerlig slik at mangler kan fanges opp. Innbakt i plikten ligger også at det med jevne mellomrom foretas en fullstendig gjennomgang, dvs. en revisjon av hele det systematiske arbeidet jf. § 5 annet ledd nr. 8. Det er uttrykkelig fastslått i § 4 annet ledd at arbeidstakerne har plikt til å medvirke. Dette vil også følge av arbeidsforholdet i sin alminnelighet. Medvirkning i internkontrollarbeidet er således en del av arbeidsplikten. For verneombud og medlemmer av arbeidsmiljøutvalg er deltakelse i etablering og vedlikehold av internkontroll uttrykkelig fastslått i [arbeidsmiljøloven § 6-2](#) og [§ 7-2](#). I tillegg har arbeidstakerne og deres tillitsvalgte etter [arbeidsmiljøloven § 4-2](#) en rett til medvirkning i forbindelse med styrings- og planleggingssystemer. Internkontroll anses som et styrings- og planleggingssystem som omfattes av [arbeidsmiljøloven § 4-2](#). For bedrifter som er bundet av tariffavtale finner man de samme bestemmelser i f.eks. Hovedavtalen LO-NHO, kap IX. Det er helt sentralt at internkontroll integreres i overordnet styring og planlegging av virksomheten. Stadig flere virksomheter er i dag opptatt av å gjøre forholdet til det ytre miljø til en del av bedriftens organisasjonsstrategi og profil, og internkontroll er et instrument som kan utnyttes for å styrke dette arbeidet innad i bedriften. Også arbeidstakere vil være interessert i at deres arbeidsplass har en miljøprofil og gjør sitt for et mer miljøvennlig samfunn. Internkontrollen skal også omfatte kravene til det ytre miljø, og er derfor et instrument for arbeidstakerne og deres tillitsvalgte til å påvirke også de av virksomhetens disposisjoner som berører miljøet. I forbindelse med internkontrollarbeidet er det videre klart at arbeidstakernes erfaringer er en vesentlig forutsetning for en velfungerende internkontroll. Arbeidstakernes konkrete erfaringer med f.eks. ulike innsatsfaktorer i produksjonen, innkjøp, avfallshåndtering mv., er verdifull kunnskap som kan bidra til en systematisk gjennomgang av alle sider ved virksomheten med virkning for det ytre miljø. Området for eventuelle interessekonflikter synes også begrenset i og med at hensynet til arbeidsmiljøet og det ytre miljø som regel vil trekke i samme retning. Virksomheter som omfatter både arbeidstakere og kunder/brukere, f.eks. sykehus, skoler, barnehager og hoteller har ansvar for helse, miljø og sikkerhet for begge grupper. For denne typen virksomhet er det viktig å huske på at lovene kan stille samme type krav, men de er rettet mot en av gruppene - arbeidstaker eller bruker - eller lovene kan stille krav som omfatter begge gruppene. Produktkontrollloven omhandler sikkerheten til elevene osv., mens arbeidsmiljøloven dekker arbeidstakerne. Brann- og eksplosjonsvernloven vil stille krav som omfatter sikkerheten både til hotellgjestene og de ansatte. Internkontrollen må da inkludere alle lovene forskriften er hjemlet i slik at både ansatte og brukere blir omfattet.

Til § 5 Innholdet i det systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet. Krav til dokumentasjon

§ 5 stiller krav til innholdet i og dokumentasjon av internkontroll. Etter nr. 2 skal alle arbeidstakere ha kunnskap og ferdigheter som gjør dem i stand til å utføre arbeidet på en sikker og helse- og miljømessig forsvarlig måte. Dette innebærer også at arbeidstakerne er kjent med endringer i internkontrollen. Noen kunnskapskrav er regel- eller avtalefestet, f.eks. for verneombud, beredskapspersonell etc. Andre krav vil fremgå som en naturlig følge av virksomhetens art, aktiviteter eller risikoforhold.

Etter nr. 3 følger at utarbeidelse, praktisering og endringer i virksomhetens internkontroll skal skje i samarbeid med og inkludere arbeidstakerne i virksomheten, jf. også **§ 4**.

Virksomheten må ha et mål for sitt helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid som for andre driftsområder. Dette følger av nr. 4. Målene er en viktig forutsetning for planer og aktivitet, og bør settes så konkret som mulig. Målsettinger av mer overordnet karakter må også fastsettes. Mål skal dokumenteres skriftlig.

Etter tredje ledd fremgår at dokumentasjon av internkontrollen vil variere etter virksomhetens art, aktiviteter, risiko og størrelse. Noen virksomheter vil utarbeide grundige analyser av risiko, mens andre kan nøye seg med en enkel dokumentasjon. Internkontroll krever ryddighet og et gjennomtenkt system. I dette ligger også at alle som arbeider i virksomheten er kjent med hvordan internkontroll på helse-, miljø- og sikkerhetsområdet praktiseres, og tilsynsmyndighetene må kunne forstå hvordan virksomheten arbeider med helse- miljø- og sikkerhetsområdet. Der det finnes rutiner og prosedyrer for å ivareta helse, miljø og sikkerhet, vil kravet til systematikk innebære at virksomheten skal videreutvikle og skape en helhet i de rutiner og prosedyrer som finnes. I dette ligger også at de skriftlige arbeidsrutiner, instruksjoner o.l. som alt finnes må systematiseres slik at de kan tas i bruk og inngå i internkontrollen. Sertifikater skal inngå i internkontrollen når krav om sertifikater fremgår av regelverket. Videre vil det kunne være nyttig og hensiktsmessig at annen dokumentasjon som virksomheten fremskaffer, f.eks. frivillige sertifikater som bekrefter at et produkt, en tjeneste eller en aktivitet, eller en persons kompetanse er i samsvar med spesifiserte krav, inngår som en del av dokumentasjonen.

Til § 6 Samordning

Denne bestemmelsen gjelder i situasjoner hvor flere virksomheter utfører arbeid/aktivitet sammen, på samme arbeidsplass, eller for hverandre. Første ledd omfatter bl.a. de situasjoner som er nevnt i **arbeidsmiljøloven § 2-2**, mens annet ledd omfatter tilfeller hvor en virksomhet engasjerer andre til å utføre arbeid for seg, f.eks. vedlikehold, konstruksjons- eller byggearbeid.

Etter første ledd skal virksomheter som samtidig utfører arbeid på samme arbeidsplass skriftlig avtale hvem av dem som skal ha ansvaret for å samordne internkontroll for felles aktiviteter eller områder. Bakgrunnen er det åpenbare behovet for at noen ivaretar og har oversikt over det totale helse-, miljø- og sikkerhetsbildet på slike arbeidsplasser. Kravet er begrenset til tilfeller hvor samordning anses nødvendig. Samordning må antas å være nødvendig når flere virksomheter som utfører arbeid på samme arbeidsplass til sammen har mer enn 10 arbeidstakere, jf. **aml. § 2-2**. I tilfeller hvor antallet arbeidstakere er færre enn 10, kan det tenkes situasjoner hvor risikoen forbundet med flere virksomheter på samme arbeidsplass vurderes å være så høy at samordning av virksomhetenes internkontroll anses nødvendig.

Foruten å fastslå hvilken virksomhet som har samordningsansvaret, bør avtalen også inneholde en oversikt over hvilke områder og/eller aktiviteter som inngår i samordningsansvaret. Hvilken virksomhet som i det enkelte tilfelle er den mest naturlige til å ivareta samordningsansvaret vil variere. Det kan være den som bestiller et arbeid, mens for noen virksomheter kan samordningsansvar fremgå av konsesjonsvilkår.

Regler om samordning og koordinering mellom flere virksomheter finnes bl.a. i **arbeidsmiljøloven § 2-2** og i byggherreforskriften. Virksomhet med hovedvirksomhetsansvar etter **arbeidsmiljøloven § 2-2** vil normalt kunne ha ansvaret også etter internkontrollforskriften. I henhold til byggherreforskriften har byggherre ansvar for å utpeke en koordinator for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplassen. Byggherrens koordinering har som hovedformål å hindre unødig konflikt mellom ulike virksomheter og ulike arbeidsoperasjoner slik at det ikke oppstår fare for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø. Dersom det er flere virksomheter som hver ivaretar plikter etter ulike regelverk, må disse igjen koordinere seg slik at resultatet blir i samsvar med regelverket. Ved virksomhet som drives ved f.eks. kjøpesentre, næringsparker o.l., kan det ofte være naturlig at driftsselskap eller holdingsselskap ivaretar samordningsansvaret. Vedkommende virksomhet må uansett ha nødvendig oversikt, kompetanse og myndighet.

Dersom det ikke er inngått avtale kan tilsynsmyndighetene bestemme hvem av virksomhetene som skal ha samordningsansvaret. Tilsynsmyndighetene kan også omgjøre en inngått avtale i særlige tilfeller. Utgangspunktet er at den virksomheten som skal ha ansvar for å samordne internkontrollen på et område hvor flere ulike virksomheter arbeider, må ha nødvendig oversikt, kompetanse og myndighet til å ivareta ansvaret. Dersom tilsynsmyndighetene finner at den virksomheten som i avtalen har påtatt seg samordningsansvaret ikke kan ivareta dette, kan avtalen omgjøres.

Annet ledd gjelder internkontroll i oppdragsforhold. Bestemmelsen omfatter bare arbeid som utføres ved oppdrag på oppdragsgivers eget område eller anlegg.

Utgangspunktet er at den som driver virksomhet knyttet til et fysisk anlegg etc. skal sørge for at alle aktiviteter på området er omfattet av internkontroll, uansett om de som utfører aktiviteten er ansatt i virksomheten eller ikke. Bakgrunnen for dette er at det ofte er likegyldig om de personer som er utsatt for risiko under utførelsen av sitt arbeid står i et ansettelsesforhold til virksomheten eller ei. Det samme vil naturligvis gjelde ved fare for forurensning av ytre miljø, og ellers ved generelle sikkerhets- og vernetiltak som er nødvendig for å hindre farlige eller skadelige situasjoner i å oppstå i tilknytning til egen virksomhet.

Det er internkontrollen til den virksomheten som skal utføre oppdraget som skal legges til grunn. Det innebærer bl.a. at oppdragsgiver må vurdere hvilken risiko som oppstår når leverandører og oppdragstakere utfører aktiviteter inne på oppdragsgivers område. I tilfeller hvor bruk av oppdragstakere er fast ordning eller skjer ofte, kan det være nødvendig å innføre faste rutiner for dette i egen internkontroll. Når oppdragstakere bare unntaksvis er inne, må risiko vurderes i det enkelte tilfelle. Utgangspunktet er at det er belastninger eller faremomenter knyttet til oppdraget som må vurderes. Reglene innebærer at den som er ansvarlig for virksomheten må undersøke om de oppdragstakere virksomheten engasjerer, har tilfredsstillende internkontroll. Ofte vil det være nødvendig å vurdere om ens egen internkontroll dekker generelle rutiner og tiltak på området som har betydning f.eks. for arbeidsmiljø, ildsbruk, verneutstyr eller fare for forurensning.

Graden av tilpassing og/eller korrigering mellom oppdragsgivers internkontroll og oppdragstakers internkontroll vil variere både med type og omfang av oppdraget, virksomhetens størrelse og risikofaktorer og hvor tilfredsstillende oppdragstakers internkontroll vurderes å være. Utgangspunktet er hele tiden at en skal sikre seg at internkontrollen er samordnet i nødvendig grad slik at resultatet blir i samsvar med lovgivningen.

Tilfeller hvor virksomheten kjøper komponenter, deler og utstyr av en annen virksomhet vil som hovedregel ikke utløse samordningsplikt.

Til § 7 Tilsynsmyndighet

Bestemmelsen fastslår hvem som skal forestå tilsynet med forskriften. Følgende etater vil være tilsynsmyndighet etter forskriften:

- -
Arbeidstilsynet (arbeidsmiljøloven)
- -
Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap/kommunale
brannvernmyndigheter (brann- og eksplosjonsvernloven)
- -
Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap/Det lokale eltilsyn (lov om tilsyn
med elektriske anlegg og elektrisk utstyr samt produktkontrollloven når det
gjelder forbrukertjenester og produktenes fysiske, termiske, mekaniske og
brannmessige egenskaper)
- -
Miljødirektoratet (forurensningsloven, produktkontrollloven, genteknologiloven;
utsetting av genmodifiserte organismer)
- -
Fylkesmennene (forurensningsloven og produktkontrollloven med tilhørende
forskrifter for de bransjer der fylkesmannen er forurensningsmyndighet)
- -
Næringslivets sikkerhetsorganisasjon (sivilbeskyttelsesloven, industrivern)
- -
Sjøfartsdirektoratet (forskrift om fritidsfartøy hjemlet i produktkontrollloven)
- -
Helsedirektoratet (genteknologiloven; innesluttet bruk av genmodifiserte
organismer).
- -
Statens strålevern (strålevernloven, forurensningsloven når det gjelder radioaktiv
forurensing og radioaktivt avfall).
- -
Luftfartstilsynet (arbeidsmiljøloven og forskrift om arbeidervern og arbeidsmiljø
m.v. for sivil luftfart § 9; tilsynsmyndighet med arbeidsmiljøet for flygende
personell i sivil luftfart).

Ved å benytte systemrevisjoner og verifikasjoner vurderer tilsynsmyndighetene virksomhetenes helse-, miljø- og sikkerhetstilstand, og legger vekt på det forebyggende arbeidet med HMS. Det er ikke bare de direkte konsekvenser som skader, utslipp og sykefravær som vurderes. Tilsynsmyndighetene vil kunne veilede om forståelsen av forskriftens krav og prinsippene for internkontroll. Veiledningspliktens omfang er regulert i forvaltningsloven. Dersom virksomheten har tilknytning til bransjeorganisasjon eller liknende, er det dessuten mulig å få veiledning derfra bl.a. om hensiktsmessige løsninger i vedkommende bransje.

Til § 8 Dispensasjon

I vurderingen må det tas hensyn til hva konsekvensene av en dispensasjon vil bli for helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet i virksomheten. Dispensasjoner gis normalt for et begrenset tidsrom.

Til § 9 Klage

Tilsynsmyndighetene kan fatte forskjellige typer vedtak i forbindelse med håndhevelse av forskriften. Eksempel på et vedtak kan være pålegg fra en tilsynsmyndighet om å oppfylle forskriftens krav om å sørge for at virksomheten har etablert internkontroll. Et annet eksempel kan være pålegg om å oppfylle skriftlighetskravene til internkontroll. Slike vedtak vil normalt være enkeltvedtak som kan påklages til nærmest overordnede forvaltningsorgan (se oversikten nedenfor). Pålegg som gjelder systemsvikt o.l. gis på bakgrunn av internkontrollforskriften. Pålegg som gjelder konkrete overtredelser av det underliggende lov- og forskriftsverk, gis med hjemmel i disse. Begge typer vedtak kan påklages til overordnet organ til vedtaksorganet.

Vedtak truffet av Arbeidstilsynet kan påklages til Direktoratet for arbeidstilsynet. Vedtak truffet av Direktoratet for arbeidstilsynet i første instans, kan påklages til Arbeids- og sosialdepartementet.

Vedtak truffet av kommunestyret eller Fylkesmannen, kan påklages til Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. For andre vedtak truffet av kommunen, gjelder [forvaltningsloven § 28](#) annet ledd.

Vedtak truffet av Det lokale eltilsyn kan påklages til Helse- og omsorgsdepartementet.

Vedtak truffet i første instans av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, kan påklages til Justis- og beredskapsdepartementet.

Vedtak truffet av Fylkesmannen som førsteinstans, kan påklages til Miljødirektoratet.

Vedtak truffet av Miljødirektoratet som førsteinstans, kan påklages til Klima- og miljødepartementet.

Vedtak truffet av Næringslivets sikkerhetsorganisasjon kan påklages til Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.

Vedtak truffet av Sjøfartsdirektoratet på fritidsfartøyområdet, kan påklages til Nærings- og fiskeridepartementet.

Vedtak truffet av Helsedirektoratet kan påklages til Helse- og omsorgsdepartementet.

Vedtak truffet av Statens strålevern med hjemmel i strålevernlovgivningen kan påklages til Helse- og omsorgsdepartementet.

Vedtak truffet av Statens strålevern med hjemmel i forurensningslovgivningen kan påklages til Klima- og miljøverndepartementet.

Vedtak truffet av Luftfartstilsynet med hjemmel i arbeidsmiljøloven kan påklages til Arbeids- og sosialdepartementet.

Kommentarene oppdatert i sin helhet 8 sep 2004, jf e-post fra Dir. Endret ved [forskrifter 8 okt 2004 nr. 1395, 28 jan 2005 nr. 51](#) (i kraft 1 feb 2005). Endret 8 feb 2005, jf e-post fra ASD. Henvisningene til ny arbeidsmiljølov oppdatert i henhold til [www.arbeidstilsynet.no](#). Oppdatert i sin helhet per 1 mars 2012, jf. epost fra Dir. Endret ved [forskrift 15 mars 2013 nr. 284](#) (i kraft 1 juli 2013). Endret 5 des 2014, jf e-post fra Direktoratet for arbeidstilsynet.

Vedlegg

Kommentarer til forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften)

Til § 2 Virkeområde

Forskriften gjelder for virksomheter som er omfattet av de lover som nevnes i paragrafen. Unntatt er landanlegg i petroleumsvirksomheten som omfattes av forskrift om helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten og på enkelte landanlegg (rammeforskriften). Aktiviteter på landanleggene som faller inn under [sivilbeskyttelsesloven § 23](#) er omfattet. Forskriften omfatter både offentlig og privat virksomhet av alle slag, alle former for næringsvirksomhet (foretak/bedrift), herunder bl.a. forbrukertjenester. Omfattet er også offentlig forvaltning og offentlig tjenesteyting. Privatpersoner/forbrukere er derimot ikke omfattet av forskriften. For nærmere presisering av hvordan virksomhetsbegrepet skal forstås, vises til de enkelte lover. Ved eventuell tvil om virkeområde, kan dette avklares ved å henvende seg til den aktuelle tilsynsmyndighet.

For at forskriften skal gjelde på forurensningslovens område, er det et vilkår at virksomheten sysselsetter arbeidstaker. Det samme gjelder som hovedregel på arbeidsmiljølovens område. Dette betyr bl.a. at enmannsbedrifter ikke direkte er pålagt krav om internkontroll for etterlevelse av forurensningsloven eller forskrift med hjemmel i arbeidsmiljøloven. Slike virksomheter kan imidlertid bli omfattet av et samordnet IK-system i tilfeller hvor de utfører arbeid sammen med andre virksomheter på samme arbeidsplass, jf. forskriften [§ 6](#).

På strålevernlovens, el-tilsynslovens, brann- og eksplosjonsvernlovens, produktkontrolllovens og genteknologilovens område er ikke forskriftens anvendelse avhengig av om virksomheten sysselsetter arbeidstakere eller ikke. Dette er på bakgrunn av formålet med den enkelte lov. Enhver virksomhet, også enmannsbedrifter, som kommer inn under regelverket innenfor disse lovene er således omfattet av internkontrollforskriften med mindre det blir slått direkte fast at den ikke skal gjelde.

Internkontrollforskriften kommer ikke til anvendelse for byggherren og gjennomføring av pålagte plikter etter byggherreforskriften. I de tilfeller byggherren er arbeidsgiver og utfører arbeid med egne arbeidstakere på bygge- eller anleggsplassen, vil internkontrollforskriften gjelde for ivaretagelse av helse, miljø og sikkerhet for arbeidstakerne. I forhold til lov om produktkontroll gjelder forskriften for virksomhet som tilvirker, bearbeider, importerer, omsetter, bruker eller på annen måte behandler et produkt, og virksomhet som tilbyr en forbrukertjeneste. Virksomhet som tilbyr bruk av produkter eller tjenester, omfattes uavhengig av om det tas betaling eller ikke. Når kommuner f.eks. tilbyr bruk av ballmål, lekeplassutstyr osv., er de underlagt forskriften.

Forskriften omfatter også kommunenes plikter etter brann- og eksplosjonsvernloven til å sørge for etablering og drift av brannvesen.

Internkontroll som styrings- og tilsynsprinsipp er tatt i bruk for flere områder. Mange virksomheter må derfor ha internkontroll som omfatter flere ulike lov- og forskriftsverk, bl.a. for næringsmiddel- og fiskeriindustrien og skoler og barnehager. Virksomheter som omfattes av flere ulike internkontrollbestemmelser må vurdere på hvilken måte kravene mest hensiktsmessig kan etterleves. For mange vil det være praktisk å utarbeide et samlet system som ivaretar alle lovene.

Til § 4 Plikt til internkontroll

Plikten til å innføre og utøve internkontroll påhviler «den som er ansvarlig» for virksomheten. Med dette menes virksomhetens ledelse/eier. Hvem, eller hvilke funksjoner dette kan være, varierer etter hvordan virksomheten er organisert. Selv om internkontroll må utøves på alle nivåer i virksomheten, tilligger hovedansvaret for å sette i gang arbeidet («innføre» internkontroll) og å holde det i gang («utøve» internkontroll) det øverste nivået i virksomheten. Paragrafen presiserer imidlertid at plikten til å innføre og å utøve internkontroll skal gjøres i samarbeid med arbeidstakerne, arbeidsmiljøutvalg, verneombud og/eller tillitsvalgte der dette finnes. Hvem som er «ansvarlig» for virksomheten vil avhenge av de ulike lover som forskriften er hjemlet i. Eksempler på «ansvarlig» for at forskriftens krav blir gjennomført er etter

- - arbeidsmiljøloven; arbeidsgiver
- - forurensningsloven; virksomhetens ledelse slik den fremgår av virksomhetens organisasjon eller selskapsstruktur
- - produktkontrollloven; produsent, importør, omsetter
- - sivilbeskyttelsesloven; virksomheter
- - brann- og eksplosjonsvernloven; virksomheter
- - lov om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr; eier og bruker av elektriske anlegg og elektrisk utstyr, produsenter av, samt importører og andre omsetningsledd for elektrisk utstyr, elektroinstallatører o.l.
- - genteknologiloven; virksomhetens ledelse slik den framgår av virksomhetens organisasjon eller selskapsstruktur
- - strålevernloven; virksomhetens ledelse slik den framgår av virksomhetens organisasjon eller selskapsstruktur.

I § 4 første ledd ligger også at den som er ansvarlig har plikt til å sørge for at internkontrollen blir overvåket og gjennomgått for å sikre at den fungerer som forutsatt. I dette ligger en plikt til at internkontrollen vurderes kontinuerlig slik at mangler kan fanges opp. Innbakt i plikten ligger også at det med jevne mellomrom foretas en fullstendig gjennomgang, dvs. en revisjon av hele det systematiske arbeidet jf. § 5 annet ledd nr. 8. Det er uttrykkelig fastslått i § 4 annet ledd at arbeidstakerne har plikt til å medvirke. Dette vil også følge av arbeidsforholdet i sin alminnelighet. Medvirkning i internkontrollarbeidet er således en del av arbeidsplikten. For verneombud og medlemmer av arbeidsmiljøutvalg er deltakelse i etablering og vedlikehold av internkontroll uttrykkelig fastslått i [arbeidsmiljøloven § 6-2](#) og [§ 7-2](#). I tillegg har arbeidstakerne og deres tillitsvalgte etter [arbeidsmiljøloven § 4-2](#) en rett til medvirkning i forbindelse med styrings- og planleggingssystemer. Internkontroll anses som et styrings- og planleggingssystem som omfattes av [arbeidsmiljøloven § 4-2](#). For bedrifter som er bundet av tariffavtale finner man de samme bestemmelser i f.eks. Hovedavtalen LO-NHO, kap IX. Det er helt sentralt at internkontroll integreres i overordnet styring og planlegging av virksomheten. Stadig flere virksomheter er i dag opptatt av å gjøre forholdet til det ytre miljø til en del av bedriftens organisasjonsstrategi og profil, og internkontroll er et instrument som kan utnyttes for å styrke dette arbeidet innad i bedriften. Også arbeidstakere vil være interessert i at deres arbeidsplass har en miljøprofil og gjør sitt for et mer miljøvennlig samfunn. Internkontrollen skal også omfatte kravene til det ytre miljø, og er derfor et instrument for arbeidstakerne og deres tillitsvalgte til å påvirke også de av virksomhetens disposisjoner som berører miljøet. I forbindelse med internkontrollarbeidet er det videre klart at arbeidstakernes erfaringer er en vesentlig forutsetning for en velfungerende internkontroll. Arbeidstakernes konkrete erfaringer med f.eks. ulike innsatsfaktorer i produksjonen, innkjøp, avfallshåndtering mv., er verdifull kunnskap som kan bidra til en systematisk gjennomgang av alle sider ved virksomheten med virkning for det ytre miljø. Området for eventuelle interessekonflikter synes også begrenset i og med at hensynet til arbeidsmiljøet og det ytre miljø som regel vil trekke i samme retning. Virksomheter som omfatter både arbeidstakere og kunder/brukere, f.eks. sykehus, skoler, barnehager og hoteller har ansvar for helse, miljø og sikkerhet for begge grupper. For denne typen virksomhet er det viktig å huske på at lovene kan stille samme type krav, men de er rettet mot en av gruppene - arbeidstaker eller bruker - eller lovene kan stille krav som omfatter begge gruppene. Produktkontrollloven omhandler sikkerheten til elevene osv., mens arbeidsmiljøloven dekker arbeidstakerne. Brann- og eksplosjonsvernloven vil stille krav som omfatter sikkerheten både til hotellgjestene og de ansatte. Internkontrollen må da inkludere alle lovene forskriften er hjemlet i slik at både ansatte og brukere blir omfattet.

Til § 5 Innholdet i det systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet. Krav til dokumentasjon

§ 5 stiller krav til innholdet i og dokumentasjon av internkontroll. Etter nr. 2 skal alle arbeidstakere ha kunnskap og ferdigheter som gjør dem i stand til å utføre arbeidet på en sikker og helse- og miljømessig forsvarlig måte. Dette innebærer også at arbeidstakerne er kjent med endringer i internkontrollen. Noen kunnskapskrav er regel- eller avtalefestet, f.eks. for verneombud, beredskapspersonell etc. Andre krav vil fremgå som en naturlig følge av virksomhetens art, aktiviteter eller risikoforhold.

Etter nr. 3 følger at utarbeidelse, praktisering og endringer i virksomhetens internkontroll skal skje i samarbeid med og inkludere arbeidstakerne i virksomheten, jf. også **§ 4**.

Virksomheten må ha et mål for sitt helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid som for andre driftsområder. Dette følger av nr. 4. Målene er en viktig forutsetning for planer og aktivitet, og bør settes så konkret som mulig. Målsettinger av mer overordnet karakter må også fastsettes. Mål skal dokumenteres skriftlig.

Etter tredje ledd fremgår at dokumentasjon av internkontrollen vil variere etter virksomhetens art, aktiviteter, risiko og størrelse. Noen virksomheter vil utarbeide grundige analyser av risiko, mens andre kan nøye seg med en enkel dokumentasjon. Internkontroll krever ryddighet og et gjennomtenkt system. I dette ligger også at alle som arbeider i virksomheten er kjent med hvordan internkontroll på helse-, miljø- og sikkerhetsområdet praktiseres, og tilsynsmyndighetene må kunne forstå hvordan virksomheten arbeider med helse- miljø- og sikkerhetsområdet. Der det finnes rutiner og prosedyrer for å ivareta helse, miljø og sikkerhet, vil kravet til systematikk innebære at virksomheten skal videreutvikle og skape en helhet i de rutiner og prosedyrer som finnes. I dette ligger også at de skriftlige arbeidsrutiner, instruksjoner o.l. som alt finnes må systematiseres slik at de kan tas i bruk og inngå i internkontrollen. Sertifikater skal inngå i internkontrollen når krav om sertifikater fremgår av regelverket. Videre vil det kunne være nyttig og hensiktsmessig at annen dokumentasjon som virksomheten fremskaffer, f.eks. frivillige sertifikater som bekrefter at et produkt, en tjeneste eller en aktivitet, eller en persons kompetanse er i samsvar med spesifiserte krav, inngår som en del av dokumentasjonen.

Til § 6 Samordning

Denne bestemmelsen gjelder i situasjoner hvor flere virksomheter utfører arbeid/aktivitet sammen, på samme arbeidsplass, eller for hverandre. Første ledd omfatter bl.a. de situasjoner som er nevnt i **arbeidsmiljøloven § 2-2**, mens annet ledd omfatter tilfeller hvor en virksomhet engasjerer andre til å utføre arbeid for seg, f.eks. vedlikehold, konstruksjons- eller byggearbeid.

Etter første ledd skal virksomheter som samtidig utfører arbeid på samme arbeidsplass skriftlig avtale hvem av dem som skal ha ansvaret for å samordne internkontroll for felles aktiviteter eller områder. Bakgrunnen er det åpenbare behovet for at noen ivaretar og har oversikt over det totale helse-, miljø- og sikkerhetsbildet på slike arbeidsplasser. Kravet er begrenset til tilfeller hvor samordning anses nødvendig. Samordning må antas å være nødvendig når flere virksomheter som utfører arbeid på samme arbeidsplass til sammen har mer enn 10 arbeidstakere, jf. **aml. § 2-2**. I tilfeller hvor antallet arbeidstakere er færre enn 10, kan det tenkes situasjoner hvor risikoen forbundet med flere virksomheter på samme arbeidsplass vurderes å være så høy at samordning av virksomhetenes internkontroll anses nødvendig.

Foruten å fastslå hvilken virksomhet som har samordningsansvaret, bør avtalen også inneholde en oversikt over hvilke områder og/eller aktiviteter som inngår i samordningsansvaret. Hvilken virksomhet som i det enkelte tilfelle er den mest naturlige til å ivareta samordningsansvaret vil variere. Det kan være den som bestiller et arbeid, mens for noen virksomheter kan samordningsansvar fremgå av konsesjonsvilkår.

Regler om samordning og koordinering mellom flere virksomheter finnes bl.a. i **arbeidsmiljøloven § 2-2** og i byggherreforskriften. Virksomhet med hovedvirksomhetsansvar etter **arbeidsmiljøloven § 2-2** vil normalt kunne ha ansvaret også etter internkontrollforskriften. I henhold til byggherreforskriften har byggherre ansvar for å utpeke en koordinator for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplassen. Byggherrens koordinering har som hovedformål å hindre unødig konflikt mellom ulike virksomheter og ulike arbeidsoperasjoner slik at det ikke oppstår fare for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø. Dersom det er flere virksomheter som hver ivaretar plikter etter ulike regelverk, må disse igjen koordinere seg slik at resultatet blir i samsvar med regelverket. Ved virksomhet som drives ved f.eks. kjøpesentre, næringsparker o.l., kan det ofte være naturlig at driftsselskap eller holdingsselskap ivaretar samordningsansvaret. Vedkommende virksomhet må uansett ha nødvendig oversikt, kompetanse og myndighet.

Dersom det ikke er inngått avtale kan tilsynsmyndighetene bestemme hvem av virksomhetene som skal ha samordningsansvaret. Tilsynsmyndighetene kan også omgjøre en inngått avtale i særlige tilfeller. Utgangspunktet er at den virksomheten som skal ha ansvar for å samordne internkontrollen på et område hvor flere ulike virksomheter arbeider, må ha nødvendig oversikt, kompetanse og myndighet til å ivareta ansvaret. Dersom tilsynsmyndighetene finner at den virksomheten som i avtalen har påtatt seg samordningsansvaret ikke kan ivareta dette, kan avtalen omgjøres.

Annet ledd gjelder internkontroll i oppdragsforhold. Bestemmelsen omfatter bare arbeid som utføres ved oppdrag på oppdragsgivers eget område eller anlegg.

Utgangspunktet er at den som driver virksomhet knyttet til et fysisk anlegg etc. skal sørge for at alle aktiviteter på området er omfattet av internkontroll, uansett om de som utfører aktiviteten er ansatt i virksomheten eller ikke. Bakgrunnen for dette er at det ofte er likegyldig om de personer som er utsatt for risiko under utførelsen av sitt arbeid står i et ansettelsesforhold til virksomheten eller ei. Det samme vil naturligvis gjelde ved fare for forurensning av ytre miljø, og ellers ved generelle sikkerhets- og vernetiltak som er nødvendig for å hindre farlige eller skadelige situasjoner i å oppstå i tilknytning til egen virksomhet.

Det er internkontrollen til den virksomheten som skal utføre oppdraget som skal legges til grunn. Det innebærer bl.a. at oppdragsgiver må vurdere hvilken risiko som oppstår når leverandører og oppdragstakere utfører aktiviteter inne på oppdragsgivers område. I tilfeller hvor bruk av oppdragstakere er fast ordning eller skjer ofte, kan det være nødvendig å innføre faste rutiner for dette i egen internkontroll. Når oppdragstakere bare unntaksvis er inne, må risiko vurderes i det enkelte tilfelle. Utgangspunktet er at det er belastninger eller faremomenter knyttet til oppdraget som må vurderes. Reglene innebærer at den som er ansvarlig for virksomheten må undersøke om de oppdragstakere virksomheten engasjerer, har tilfredsstillende internkontroll. Ofte vil det være nødvendig å vurdere om ens egen internkontroll dekker generelle rutiner og tiltak på området som har betydning f.eks. for arbeidsmiljø, ildsbruk, verneutstyr eller fare for forurensning.

Graden av tilpassing og/eller korrigering mellom oppdragsgivers internkontroll og oppdragstakers internkontroll vil variere både med type og omfang av oppdraget, virksomhetens størrelse og risikofaktorer og hvor tilfredsstillende oppdragstakers internkontroll vurderes å være. Utgangspunktet er hele tiden at en skal sikre seg at internkontrollen er samordnet i nødvendig grad slik at resultatet blir i samsvar med lovgivningen.

Tilfeller hvor virksomheten kjøper komponenter, deler og utstyr av en annen virksomhet vil som hovedregel ikke utløse samordningsplikt.

Til § 7 Tilsynsmyndighet

Bestemmelsen fastslår hvem som skal forestå tilsynet med forskriften. Følgende etater vil være tilsynsmyndighet etter forskriften:

- -
Arbeidstilsynet (arbeidsmiljøloven)
- -
Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap/kommunale brannvernmyndigheter (brann- og eksplosjonsvernloven)
- -
Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap/Det lokale eltilsyn (lov om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr samt produktkontrollloven når det gjelder forbrukertjenester og produktenes fysiske, termiske, mekaniske og brannmessige egenskaper)
- -
Miljødirektoratet (forurensningsloven, produktkontrollloven, genteknologiloven; utsetting av genmodifiserte organismer)
- -
Fylkesmennene (forurensningsloven og produktkontrollloven med tilhørende forskrifter for de bransjer der fylkesmannen er forurensningsmyndighet)
- -
Næringslivets sikkerhetsorganisasjon (sivilbeskyttelsesloven, industrivern)
- -
Sjøfartsdirektoratet (forskrift om fritidsfartøy hjemlet i produktkontrollloven)
- -
Helsedirektoratet (genteknologiloven; innesluttet bruk av genmodifiserte organismer).
- -
Statens strålevern (strålevernloven, forurensningsloven når det gjelder radioaktiv forurensing og radioaktivt avfall).
- -
Luftfartstilsynet (arbeidsmiljøloven og forskrift om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v. for sivil luftfart **§ 9**; tilsynsmyndighet med arbeidsmiljøet for flygende personell i sivil luftfart).

Ved å benytte systemrevisjoner og verifikasjoner vurderer tilsynsmyndighetene virksomhetenes helse-, miljø- og sikkerhetstilstand, og legger vekt på det forebyggende arbeidet med HMS. Det er ikke bare de direkte konsekvenser som skader, utslipp og sykefravær som vurderes. Tilsynsmyndighetene vil kunne veilede om forståelsen av forskriftens krav og prinsippene for internkontroll. Veiledningspliktens omfang er regulert i forvaltningsloven. Dersom virksomheten har tilknytning til bransjeorganisasjon eller liknende, er det dessuten mulig å få veiledning derfra bl.a. om hensiktsmessige løsninger i vedkommende bransje.

Til § 8 Dispensasjon

I vurderingen må det tas hensyn til hva konsekvensene av en dispensasjon vil bli for helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet i virksomheten. Dispensasjoner gis normalt for et begrenset tidsrom.

Til § 9 Klage

Tilsynsmyndighetene kan fatte forskjellige typer vedtak i forbindelse med håndhevelse av forskriften. Eksempel på et vedtak kan være pålegg fra en tilsynsmyndighet om å oppfylle forskriftens krav om å sørge for at virksomheten har etablert internkontroll. Et annet eksempel kan være pålegg om å oppfylle skriftlighetskravene til internkontroll. Slike vedtak vil normalt være enkeltvedtak som kan påklages til nærmest overordnede forvaltningsorgan (se oversikten nedenfor). Pålegg som gjelder systemsvikt o.l. gis på bakgrunn av internkontrollforskriften. Pålegg som gjelder konkrete overtredelser av det underliggende lov- og forskriftsverk, gis med hjemmel i disse. Begge typer vedtak kan påklages til overordnet organ til vedtaksorganet.

Vedtak truffet av Arbeidstilsynet kan påklages til Direktoratet for arbeidstilsynet. Vedtak truffet av Direktoratet for arbeidstilsynet i første instans, kan påklages til Arbeids- og sosialdepartementet.

Vedtak truffet av kommunestyret eller Fylkesmannen, kan påklages til Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. For andre vedtak truffet av kommunen, gjelder [forvaltningsloven § 28](#) annet ledd.

Vedtak truffet av Det lokale eltilsyn kan påklages til Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.

Vedtak truffet i første instans av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, kan påklages til Justis- og beredskapsdepartementet.

Vedtak truffet av Fylkesmannen som førsteinstans, kan påklages til Miljødirektoratet.

Vedtak truffet av Miljødirektoratet som førsteinstans, kan påklages til Klima- og miljødepartementet.

Vedtak truffet av Næringslivets sikkerhetsorganisasjon kan påklages til Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.

Vedtak truffet av Sjøfartsdirektoratet på fritidsfartøyområdet, kan påklages til Nærings- og fiskeridepartementet.

Vedtak truffet av Helsedirektoratet kan påklages til Helse- og omsorgsdepartementet.

Vedtak truffet av Statens strålevern med hjemmel i strålevernlovgivningen kan påklages til Helse- og omsorgsdepartementet.

Vedtak truffet av Statens strålevern med hjemmel i forurensningslovgivningen kan påklages til Klima- og miljøverndepartementet.

Vedtak truffet av Luftfartstilsynet med hjemmel i arbeidsmiljøloven kan påklages til Arbeids- og sosialdepartementet.

Kommentarene oppdatert i sin helhet 8 sep 2004, jf e-post fra Dir. Endret ved [forskrifter 8 okt 2004 nr. 1395](#), [28 jan 2005 nr. 51](#) (i kraft 1 feb 2005). Endret 8 feb 2005, jf e-post fra ASD. Henvisningen til ny arbeidsmiljølov oppdatert i henhold til [www.arbeidstilsynet.no](#). Oppdatert i sin helhet per 1 mars 2012, jf. epost fra Dir. Endret ved [forskrift 15 mars 2013 nr. 284](#) (i kraft 1 juli 2013). Endret 5 des 2014, jf e-post fra Direktoratet for arbeidstilsynet.